

Atatürk'ün Son Beş Günü: Bir Liderin Vedası

"Aleyküm selam"

8 Kasım'ın öğleden önceki saatlerinde, Atatürk'ün şuur durumunda kısa bir açılma oldu. Tam koma haline girmeden önceki bu son bilinçli anlarda, yanında bulunanlardan biri -bazı kaynaklara göre yaveri Celal Bey, bazılarına göre ise hizmetçilerden biri- "Paşam, selamün aleyküm" diye hitap etti. Atatürk, son derece zayıf ve neredeyse duyulmayan bir sesle, "Aleyküm selam" diye yanıt verdi.Bu, onun söylediği bilinen son anlamlı sözlerden biri oldu. İslami selamlaşma geleneğinin bu karşılığı, bir müslümanın son nefesine kadar inancının gereklerini yerine getirdiğinin sembolik bir ifadesiydi.

SEBAHATTİN ÇELEBİ FRANKFURT

Kasım 1938'in soğuk rüzgârları Boğaz'ın sularını hırpaladığı o günlerde, Dolmabahçe Sarayı'nın koridorlarında ağır bir sessizlik hâkimdi. Sarayın üçüncü katındaki yatak odasında, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, hayatının son saatlerini yaşıyordu. İki yılı aşkın süredir karaciğer sirozu hastalığıyla mücadele eden Atatürk'ün durumu, Kasım ayının ilk günlerinde kritik bir dönemece girmişti.

Hastalığın Kökenleri

Atatürk'ün sirozunun kökeninde, uzun yıllar süren yoğun çalışma temposu, düzensiz beslenme alışkanlıkları ve ne yazık ki alkolün aşırı tüketimi yatıyordu. Kurtuluş Savaşı'nın yorucu yılları, ardından genç cumhuriyetin temellerini atma mücadelesi bedenini yıpratmıştı. 1937 yılının sonlarında başlayan belirtiler giderek ağırlaşmış, gözlerinin beyazındaki sarılık, karın bölgesindeki şişlik ve yorgunluk hissi artık gizlenemez hale gelmişti.

Tedavisi için dönemin en ünlü hekimleri İstanbul'a getirildi. Fransız uzman Profesör Fissenger, Alman iç hastalıkları uzmanı Profesör Hans Eppinger, İstanbul Üniversitesi'nden Profesör Nihat Reşat Belger ve Doktor Asım Arar, tüm güçleriyle hastalarını ayakta tutmaya çalışıyorlardı. Ancak 1930'ların tıbbi imkânlarıyla ilerlemiş bir siroz vakası için yapılabilecek çok az şey vardı.

5 Kasım Cumartesi: Komanın Pençesinde

5 Kasım Cumartesi sabahı, Atatürk'ün durumunda ciddi bir kötüleşme görüldü. Karaciğerin toksinleri filtreleyememesi sonucu beyine zararlı maddeler geçmeye başlamış, hepatik ensefalopati denilen durum ortaya çıkmıştı. Şuuru giderek bulanıyordu. Bazen etrafındakileri tanıyor, birkaç kelime söylüyor, ardından tekrar karanlığa dalıyordu.

Sabah muayenesinde tansiyon 100/60, nabız dakikada 92 olarak kaydedilmişti. Öğleden sonra şuur durumu daha da kötüleşti, artık uyarana pek yanıt vermiyordu. Hepatik koma başlamıştı. Akşam karanlığı çökerken idrar miktarı azaldı, eller ve ayaklar soğumaya başladı. Doktorlar gece boyunca başında nöbet tuttu.

6 Kasım Pazar: Derinleşen Karanlık

Pazar sabahı Atatürk tam bir koma halindeydi. Dış uyaranlara hiç yanıt vermiyordu. Göz bebekleri genişlemiş, ışık refleksi neredeyse kaybolmuştu. Tansiyon 85/50'ye düşmüş, nabız 124'e çıkmıştı. Nefes alış verişleri düzensizleşmiş, derin ve sığ nefesler arasında gidip geliyordu.

Öğle saatlerinde kısa bir kasılma krizi yaşandı. Beyin fonksiyonları ciddi şekilde etkilenmişti. Akşama doğru vital bulgular daha da kötüleşti. Tansiyon 80/45'e gerileldi, nabız 136'ya çıktı, artık iplik gibi zayıftı. İdrar neredeyse hiç çıkmıyordu. Böbrekler de yetmezliğe giriyordu. Gece Dolmabahçe'nin sessizliğini sadece düzensiz nefes sesleri ve doktorların ayak sesleri bozuyordu.

7 Kasım Pazartesi: Organların sessizce teslim oluşu

Pazartesi sabahı Atatürk'ün tıbbi tablosu artık multi-organ yetmezliğini gösteriyordu. Karaciğer çökmüştü, böbrekler peşinden geliyordu, kalp yoruluyordu. Sabah altı sularında tansiyon 75/40'a kadar düşmüştü, şok sınırındaydı. Vücut ısı-